1821

κοτζαμπασης
το 1821

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΔΟΥΛΩΝ ή Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΟΤΖΑΜΠΑ-ΣΗΔΩΝ & ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΑΔΩΝ;

μετα την
καταστροφη
της Χιου

(Οι 'Ελληνες αναμεταξύ των λέγουν, ότι τρείς είναι αι πληγαί τού τόπου των, οι επίσκοποι (πρώτοι ούτοι), οι κοτζαμπάσηδες (δεύτεροι), καί οι Τούρκοι τελευταίοι).

(WIL. GELL. "NARATIVE OF A JOURNEY IN THE MOREA", LONDON 1823.)

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21

Ντέρτι πού τόχουν τά βουνά, παράπονο κι οι κάμποι
γιά δυό σουδενιωτόπουλα πού σηκωθήκαν κλέφτες
τόνα τό λένε Καγιαρτζή, τάλλο τό λέν Μπακάλη
κι η μάνα του τού έλεγε κι η μάνα του τού λέει
— Δήμο μ' γιά κάτσε φρόνιμα νά γίνεις νοικοκύρης
γιά ν' αποχτήσεις πρόβατα, γιά ν' αποχτήσεις γίδια,
χωριά κι αμπελοχώραφα, κοπέλια νά δουλεύουν.
— Μάννα μου εγώ δέν κάθομαι νά γίνω νοικοκύρης ...
καί νάμαι σκλάβος τών Τουρκών, κοπέλι στούς γερόντους.

Από τούς επίσημους ιστορικούς μας καί αυτούς τής παραδοσιακής καί μή αριστεράς ο αγώνας τού '21 παρουσιάζεται σάν αγώνας "υπέρ πίστεως καί πατρίδος" (Παπαρηγόπουλος) μέχρι καί "εθνικοανεξηρτησιακός" αγώνας, πού, άντε νά είχε καί λίγο κοινωνικό χαρακτήρα ή σάν αστική επανάσταση.
Η 25η Μαρτίου έχει καταντήσει μιά γιορτή, πού χρησιμοποιείται από τό κράτος σέ μιά προσπάθεια νά οικειοποιηθεί καί νά εκμεταλευτεί τό '21. Εξωραΐζει γνωστές φιγούρες τής εκμεταλεύτριας τάξης τής εποχής, ακριβώς επειδή υπάρχουν τά σημερινά αντίστοιχά τους, κι έτσι έχουμε: τό παπά πού υψώνει τό λάβαρο, τόν αγωνιστή καλαμαρά (Φαναριώτη), τήν ηρωική πλοιοκτήτρια Μπουμπουλίνα, τούς οργανωμένους αγωνιστές έμπορους καί γουναράδες Φιλικούς, τούς τσιφλικάδες προύχοντες πού έκαναν, λέει, Εθνοσυνέλευση γιά νά μεθοδεύσουν τόν αγώνα. Κατά παραχώρηση, κοντά σ' αυτά τά ιερά τέρατα αναφέρονται ο Μακρυγιάννης, ο Καραϊσκάκης, ο Διάκος κ.λ.π. Σάν φτωχός συγγενής δέ παρουσιάζεται ο λαός.
Πέρα απ' αυτά καί εξαιτίας όλων αυτών, άν μάς έλεγαν ξαφνικά "25 Μαρτίου", τό πρώτο πράγμα πού θά σκεφτόμασταν θά ήταν οι σημαίες κι οι σημαιούλες, παρελάσεις γυμνασίων καί στρατού, τριήμερος αργία μετ' αποδοχών — κάθε άλλο παρά η επανάσταση τού '21.

" ... άπας ο λαός, καί ιερείς καί στρατιωτικοί καί πολιτικοί καί ναυτικοί καί έμποροι καί λόγιοι καί γεωργοί, πάντες ενί λόγω οι κάτοικοι, ώρμησαν ομοθυμαδόν είς τά όπλα, καί ηγωνίσθησαν μετά θαυμαστής αφοσιώσεως καί καρτερίας τόν ιερόν υπέρ πίστεως καί πατρίδος αγώνα". (Κ. Παπαρηγόπουλος)
Οι γεωργοί τού Παπαρηγόπουλου — πού καταδέχτηκε νά τούς τσοντάρει στό τέλος — είναι οι εξαθλιωμένοι κολήγοι, είναι αυτοί πού ξεκίνησαν καί σήκωσαν όλο τό βάρος τού αγώνα. Ο υπόλοιπος "άπας λαός" του τά είχε κάνει πλακάκια μέ τούς Τούρκους καί έγδερνε μαζί τους τούς γεωργούς — του. Υπήρχαν λοιπόν κοινωνικές τάξεις μέ συγκρουόμενα καί ανταγωνιστικά συμφέροντα, εκμετάλευση — καταπίεση κι όχι άσπρο - μαύρο, βάρβαροι καί πολιτισμένοι, μωαμεθανοί καί χριστιανοί, τσάμικος καί τσιφτετέλι.

Ο ΚΛΗΡΟΣ

Εγώ τόν ζυγόν δέν τόν γνωρίζω
τρώγω, πίνω, ψάλλω μ' ευθυμία
αυτή τού τούρκου η τυραννία
είς εμέ είναι ζωή μακαρία.
Αφού τό ράσον τούτο φόρεσα
πλέον τινά ζυγόν δέν εγνώρισα
δυό ποθώ, καί μά τάς εικόνας,
άσπρα πολλά καί καλάς κοκώνας.
περί τής Ελλάδος πού λέτε
δέν μέ μέλει κι άς τυραννιέται
μά άν βαστάζει χωρίς νά στενάζει
όλας τάς αμαρτίας εβγάζει.

Ο κλήρος στήν τουρκοκρατία είχε μεγάλα προνόμια πού τά είχε δώσει ο ίδιος ο Σουλτάνος, γιά νά μπορεί μέσω τού κλήρου νά κυβερνάει (δηλαδή νά ληστεύει), καλύτερα τούς ραγιάδες. Είχε διοικητικές καί δικαστικές αρμοδιότητες. Τό πόσο περιζήτητη ήταν η θέση τού πατριάρχη φαίνεται από τό ότι ο Σουλτάνος έβγαζε σέ πλειστηριασμό τόν πατριαρχικό θρόνο, καί οι υποψήφιοι πατριάρχες πλήρωναν πολλά λεφτά γιά νά προτιμηθούν.

μερικά παραδείγματα

1476— Ο Συμεών Τραπεζούντιος έδωσε 1.000 φλουριά πεσκέσι στόν σουλτάνο.
1572— Ο Ιερεμίας 2.000 φλουριά καί άλλες 2.000 στόν διάδοχο Μουράτ.
1584— Ο Παχώμιος Πατέστας ανέβασε τό πεσκέσι σέ 10.000 δουκάτα καί έστειλε στήν φυλακή τόν προηγούμενο πατριάρχη.
1604— Ο Λεόντιος Λαρίσης 10.000 άσπρα.
1755— Ο Χίου Διονύσιος 6.000 άσπρα.

(Αθ. Υψηλάντη, "Τά μετά τήν άλωσιν")

'Ας δούμε τί λέει γιά τόν κλήρο ένας συγγραφέας τής εποχής

" ... η Σύνοδος αγοράζει τόν πατριαρχικόν θρόνον από τόν οθωμανικόν αντιβασιλέα διά μίαν μεγάλη ποσότητα χρημάτων. 'Επειτα τόν πωλεί ούτινος δώσει περισσότερον κέρδος καί τόν αγοραστήν τόν ονομάζει Πατριάρχην. Αυτός λοιπόν διά νά ξαναλάβει τά όσα εδανείσθη διά τήν αγοράν τού θρόνου, πωλεί τάς επαρχίας ήτοι τάς αρχιεπισκοπάς, ούτινος δώσει περισσοτέραν ποσότητα καί ούτως σχηματίζει τούς αρχιεπισκόπους, οι οποίοι πωλώσι είς τούς χριστιανούς, δηλαδή γυμνώνουσι τόν λαόν διά νά εβγάλωσι τά όσα εξόδευσαν. "

Στή συνέχεια διαβάζουμε ότι οι αφορισμοί ιδιαίτερα στήν Πάτρα καί στά Γιάννενα ήσαν τόσο συχνοί πού ένας ξένος θά νόμιζε ότι ο αφορισμός είναι στό τελετουργικό τής λειτουργίας.

(Στίς ηγεμονίες τής Μολδοβλαχίας, οι Επίσκοποι σέ συνεννόηση μέ τόν φαναριώτη ηγεμόνα επέβαλαν νηστεία επί ένα εξάμηνο γιά νά εισπράτουν τά πρόστιμα από τούς παραβάτες. "Σύγγραμα περί τών Φαναριωτών Μάρκου, Φίλιππα Ζαλώνη. Παρίσι 1831").

Μέ τό παραμικρό λοιπόν καί ιδίως γιά χρηματικά ζητήματα, αφόριζαν τόν κόσμο καί τόν τρομοκρατούσαν γιά νά μή φέρνει αντίρρηση καί νά πληρώνει.
Καί συνεχίζει "Οι Επίσκοποι πέρνουσιν τόσους ληστάς, διά νά είπω έντζι, είς τά χωριά τής επισκοπής των καί τούς δίνουσι τόν τίτλον ή τού πρωτοσυγγέλου ή τού αρχιμανδρίτου ή άλλου τάγματος, οι οποίοι άλλο δέν ηξεύρουσι παρά νά γράφουν τά ονόματα τών χριστιανών μέ όλην τήν ανορθογραφίαν καί νά προφέρωσι (νά λένε) τό "νά είσαι κατηραμένος", "νά έχεις τήν ευχήν", καί "δός μοι". Αυτοί έχουσι ένα κιβωτίδιον γεμάτο από ανθρώπινα κόκκαλα καί κρανία τά οποία ασημώνωσι καί έπειτα ονοματίζουν, άλλα μέν τού αγίου Χαραλάμπους, άλλα δέ τού αγίου Γρηγορίου. Δέν αφήνουν άγιον χωρίς νά έχουν κόκκαλό του".

"Ελληνική Νομαρχία" υπό Ανωνύμου τού 'Ελληνος, Παρίσι 1805.

" Οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι δεσμεύουσι φορτία βαρέα και δυσβάστακτα και επιτιθέασιν επί τούς ώμους τών ανθρώπων, τώ δέ δακτύλω αυτών ού θέλουσι κινήσαι αυτά. "

(Ναζωραίος, 23,4, Κατά Ματθαίο)

Η οικονομική κατάσταση τής Εκκλησίας

Τά εκκλησιαστικά χτήματα ήσαν τό 1/4 ή σχεδόν τό 1/3 τής Ελληνικής γής. ('Αν φαίνεται απίστευτο, άς σκεφτεί κανείς ότι σήμερα στήν Κύπρο η Εκκλησία έχει τό 43% τής καλλιεργήσιμης γής, δηλαδή, σχεδόν, τή μισή Κύπρο).
Από τά 68 χωριά τής Χίου η Εκκλησία είχε τά 32 ιδιοκτησία της καί συντηρούσε 300 μοναστήρια καί 700 εκκλησίες καί παρεκκλήσια καί πολλά μοναστήρια.
Ο κάθε χριστιανός ήταν υποχρεωμένος νά δίνει τό 1/3 από τά εισοδήματά του στήν Εκκλησία. Επί πλέον υπήρχε ειδική φορολογία γιά τόν Πατριάρχη, 12 άσπρα ανά οικογένεια καί ένα φλουρί ανά ιερέα, καί άλλα τόσα γιά τόν αρχιερέα.

(Ιστορία Πιπινέλη, σελ. 35)

Ο Κλήρος σέ σχέση μέ τούς Ραγιάδες

Οι κληρικοί όχι μόνο ανάγκασαν, σάν φοροεισπράκτορες, τούς φτωχούς χωρικούς νά ζητάνε βοήθεια από τούς Τούρκους αλλά προκαλούσαν τήν αγανάχτηση ακόμα καί τών Τούρκων πασάδων γιά τή συμπεριφορά τους απέναντι στό φτωχό λαό.
Ο γιός τού Αλή Πασά, ο Βελής, πού ήταν αιμοχαρής, φάνηκε ευσπλαχνικώτερος από τόν Θεοσεβέστατον καί Παναγιώτατον Δεσπότη τής Λάρισας Πολύκαρπο, γιατί κατήγγειλε στόν Πατριάρχη τίς αρπαγές τού Δεσπότη σέ βάρος τής φτωχολογιάς. Μά τό Μεγάλο Πατριαρχείο, όπως φαίνεται στήν απάντησή του, δικαίωσε τόν Δεσπότη. (Πατριάρχης ήταν ο Κύριλλος).

Σώθηκε εγκύκλιος τού Μητροπολίτη Μονεμβασίας Χρύσανθου Παγώνη, στούς παπάδες καί τούς χριστιανούς τής ενορίας του πού τούς συνιστούσε υποταγή.

(έγγραφο τής εθνολογικής εταιρείας 7231)

Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε μέ εγκύκλιο του πρός όλους τούς Δεσποτάδες καί τούς Υδραίους συνιστούσε τυφλή υποταγή στό Σουλτάνο. Κυκλοφόρησε ένα βιβλιαράκι μέ τόν τίτλο "Πατρική διδασκαλία εις ωφέλειαν τών ορθοδόξων χριστιανών". Σ' αυτό τονίζεται αδιάκοπα τό παραμύθι πώς οι δυστυχισμένοι σ' ετούτη τή ζωή είναι οι τυχεροί γιατί θά είναι οι εκλεκτοί στήν άλλη ...

Ξέρετε γιατί ο Θεός γκρέμισε τήν Βυζαντινή Αυτοκρατορία καί έφερε τούς τούρκους; Τό έκανε γιά τό καλό τών χριστιανών! Νά τί λέει:

> " Ίδετε λαμπρότατα τί οικονόμησεν ο 'Απειρος εν ελέει καί Πάνσοφος ημών Κύριος, ήγειρεν εκ τού μηδενός τήν ισχυράν αυτήν βασιλείαν τών Οθωμανών αντί τής τών Ρωμαίων (Ελλήνων δέν μπορούσε νά πεί) καί ύψωσεν τήν βασιλείαν αυτήν τών Οθωμανών περισσότερον από κάθε άλλην, διά νά πιστοποιήσει εις πάντας τούς πιστούς ότι μέ αυτόν τόν τρόπον ευδόκησε νά οικονομίσει μέγα μυστήριον, τήν σωτηρίαν δηλαδή εις τούς εκλεκτούς του λαούς. "

Από κάτι τέτοια πρέπει νά βγήκε κι η παροιμία "Σφάξε με Αγά μου ν' αγιάσω. – Τώρα τό άν κρεμάστηκε ο Γρηγόριος ο Ε είναι άλλη ιστορία. Οι Τούρκοι γιά νά τρομοκρατήσουν τούς ραγιάδες καί νά καταστείλουν τήν επανάσταση έπρεπε νά κρεμάσουν κάποιον καί ο Πατριάρχης ήταν τό πιό ιδανικό θύμα.

'Οσο γιά τό λάβαρο τού Παλαιών Πατρών Γερμανού είναι ψέμα μαγειρεμένο από τήν μετά τήν επανάσταση άρχουσα τάξη. Στήν Μονή Αγίας Λαύρας, όχι μόνο δέν υψώθηκε κανένα λάβαρο, αλλά εκεί εκδηλώθηκε η λυσσαλέα προσπάθεια τών Επισκόπων καί τών προεστών νά πνίξουν τήν επανάσταση. Γι' αυτό οι κλέφτες τής περιοχής έστειλαν στό μοναστήρι επιτιμητικό έγγραφο. Από έγγραφο τού Γενικού Αρχείου τού Κράτους, πού δημοσίευσε ο Πρωτοψάλτης, προκύπτει ότι τό 1851 γιά πρώτη φορά γίνεται λόγος γιά λάβαρο, καί αυτό μάλιστα δέν ήταν τής Αγίας Λαύρας.

ΟΙ ΚΟΤΖΑΜΠΑΣΗΔΕΣ

Μ' είχε η Χώρα Προεστό
μ' είχε η Χώρα πρώτο
κι αντάριχνα τό πρόστιμο
καί τό βαρύ τεφτέρι

Δέκα στούς πλούσιους έριχνα
στίς χήρες δεκαπέντε
στή δόλια τή φτωχολογιά
έριχνα τριανταπέντε.

Οι Κοτζαμπάσηδες ή Προεστοί ή Προύχοντες ή Πρόκριτοι ή Γέροντες ή Καλλικάντζαροι – όπως τούς έλεγε ο λαός – ήσαν οι μεγαλοχτηματίες πού μαζί μέ τόν Ανώτερο Κλήρο αποτελούσαν τήν ηγετική τάξη στήν Ελλάδα κατά τήν Τουρκοκρατία.
Είχαν διοικητικές, δικαστικές καί αστυνομικές αρμοδιότητες. Επιπλέον μάζευαν τούς φόρους. 'Ετσι κατάντησαν νά είναι δυνάστες τού λαού χειρότεροι από τούς Τούρκους.
Ο Κοτζαμπάσης είχε τό δικαίωμα νά δικάζει όλες τίς κοινωνικές υποθέσεις καί ν' αποφασίζει χωρίς νά μπορεί νά επέμβει καμμιά Τουρκική εξουσία. Η πιό συνηθισμένη ποινή ήταν ο φάλαγγας.

Από τό Αρχείο τής Κοινότητας 'Υδρας.

Η οικονομική κατάσταση τών Κοτζαμπάσηδων

Πρίν τήν επανάσταση υπήρχαν 'Ελληνες τσιφλικάδες μέ περιουσίες μεγαλύτερες κι απ' αυτές τών Τούρκων, όπως: Οι Δεληγιανναίοι πού είχαν τσιφλίκια στήν Ηλεία, Γορτυνία καί Ολυμπία. Οι Νοταραίοι στήν Πελλήνη. Οι Λονταίοι στήν Αιγιάλεια. Ο Σύντυχος είχε 40 τσιφλίκια στή Γορτυνία, ο Κοιλάς 30 τσιφλίκια στήν Ηραία.
Ο ιστορικός Οικονόμου μάς λέει: "Κατά τά τελευταία πρό τής Επαναστάσεως έτη, εις τήν Πελοπόννησον, Στερεάν Ελλάδα, 'Ηπειρον καί Θεσσαλίαν η καλλιεργημένη έκτασις η οποία ανήκε εις τούς Τούρκους καί εις τό Τουρκικόν Δημόσιον μόλις έφθανε τά 6.368.720 στρέμματα έναντι 9.521.200 στρέμματα πού ανήκαν στούς 'Ελληνες (διάβαζε τσιφλικάδες)".

Οι Κοτζαμπάσηδες σέ σχέση μέ τούς Ραγιάδες

Πολλές φορές η φτωχολογιά ζήταγε τήν βοήθεια τών Τούρκων γιά νά γλυτώσει από τούς Κοτζαμπάσηδες.
Τό 1816 οι κάτοικοι τής 'Ανδρου ζητάνε τήν βοήθεια τού Γιουσούφ Εφέντη:

> " Ενδοξότατε καί Μεγαλοπρεπέστατε Γιουσούφ Εφέντη, τήν Ενδοξότητά σου ταπεινώς προσκυνούμεν ημείς οι ταπεινοί σκλάβοι σου. Η χρεία καί η ανάγκη μάς παρακινούν ελπίζοντες στήν ευσπλαχνία σου (...) στό νά σού φανερώσωμεν καί εγγράφως τά όσα αδίκως καί παραλόγως μάς έχει παρμένα

Τό έθνος πρέπει νά μάθει νά θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθινό.
Διονύσιος Σολωμός.

ο Γραμματικός Αντωνάκης Καμπάνης στό τεφτέρι τού Γραμματιλικίου του (...) επειδή διά νά στρωθεί τεφτέρι, δέν κάνει σύναξην παρά τήν παλαιάν συνήθειαν τού χωριού μας αλλά συνάζει κάποιους λωλούς οι οποίοι όντας μεθυσμένοι απ' αυτόν, δέν μάς αφήνουν νά ομιλήσουμε εκείνο τό οποίο ήτο παλαιά συνήθεια καί τό δίκαιον καί σού εφανερώσαμεν ότι είμεθα ευχαριστημένοι καί δεόμεθα εις τόν Θεόν νά σού χαρίζει χρόνους καί νά ευτυχήσει τό ντοβλέτι σου."

Οι κάτοικοι τής Σκύρου ζητάνε τήν βοήθεια τού Καπουδάν Πασά:

" Βλέποντες τήν αθλίαν κατάστασιν τής κοινότητας καί δοκιμάζοντες τά μύρια κακά καί ζουλούμια, όπου μάς έχουν πουλημένους αυτοί οι διοικηταί κοτζαμπάσηδες καί μάς κατήντησαν από τά βαρύτατα δοσίματα καί ζημίες διά νά κατασκορπιστούμε από τήν νήσον μας ρίχνοντάς μας τεφτέρι ανυπόφερτο έξω από τίς δυνάμεις μας " ...

(Δ. Παπαγεωργίου, ιστορία τής Σκύρου, 1909)

Σέ πολλές περιπτώσεις οι ραγιάδες είχαν ξεσηκωθεί καί πήραν τίς περιουσίες τών κοτζαμπάσηδων. Οι καλικάντζαροι ζητούσαν τήν βοήθεια τού Σουλτάνου.
Στή Σάμο μάλιστα οι αγρότες αγρίεψαν καί έδιωξαν εντελώς τούρκους καί κοτζαμπάσηδες από τό νησί από τό 1809 μέχρι τό 1813.

Τήν εποχή εκείνη μετά τό 1806, υπήρχαν δύο κόμματα (ταράφια) πού συμμετείχαν καί τούρκοι καί κοτζαμπάσηδες — γιατί βέβαια τά συμφέροντά τους ήσαν ίδια. Υπόγραψαν μάλιστα επίσημο συμφωνητικό νά αλληλουποστηρίζονται όταν ξεσηκώνεται ο λαός. (τό συμφωνητικό υπάρχει στό αρχείο τού Λόντου, τόμ. Α,91)

Όταν η επανάσταση ήταν στήν αρχή της οι κοτζαμπάσηδες καί οι επίσκοποι τήν χτύπησαν μέ κάθε μέσο. Βοήθησαν τούς Τούρκους στόν μεγάλο διωγμό τών κλεφτών πού έγινε εκείνα τά χρόνια καί συνεργάστηκαν στήν εξόντωση τών Πετμεζαίων, Κουμανιωταίων, Κολοκοτρωναίων καί τών Πλαπουταίων.

" Μετά τήν εξόντωση τών κλεφτών, έμειναν απόλυτοι κυρίαρχοι οι προύχοντες. Στόν Μωριά οι Προεστοί καί οι μοναχοί τού Μεγάλου Σπηλαίου, τής Αγίας Τριάδος καί Μονής Ταξιαρχών, έσπευσαν νά δηλώσουν υποταγή εις τούς Τούρκους. "
Οι Τούρκοι τούς έδωσαν προνόμια μέ Φιρμάνια. "

(Γ. Παπανδρέου, "Καλαβρυτινή Επετηρίς")

Εμείς καλά καθόμαστεν εδώ στόν ξένο τόπο
Κι άν μάς πειράξουν τίποτα τής Πάτρας οι γιαγάδες,
Τότε θά μάς γνωρίσουνε, τότε θά μάς ειδούνε.
Θά ειδούν τό Γιάννη τού παπά, τό γιό τού Παπαντρέα,
Πώς πιάνει σκλάβους ζωντανούς, σκλάβους Κοτσαμπασήδες,
Πιάνει καί τόν Αχμέτ Αγά, τής Πάτρας τόν βοϊβόντα.

ΟΙ ΦΑΝΑΡΙΩΤΕΣ

"Ευγενείς Βοϊάριδες (ηγεμόνες)

... Άς αφήσωμεν εις τούς φιλοσόφους τήν φροντίδα νά πείσουν τούς πτωχούς ότι η ζωή τών πλουσίων είναι δυστυχής, καί ότι δέν μπορεί μήτε πρέπει νά είναι επιθυμητή. Φίλοι η ηθική αύτη είναι καλή διά τόν κοινόν λαόν, καί όχι δι' ημάς. Άς σπεύσωμεν νά πλουτίσωμεν. Είναι αληθές, ότι πρέπει νά κουρεύσωμεν βαθέως τά μαλλία τών προβάτων μας ... "

(Παρμένο από τό βιβλίο τού Μάρκου Φιλίππου Ζαλώνη "Σύγγραμα περί τών φαναριωτών", Παρίσι 1831. Ο συγγραφέας ήταν παρών, όπως λέει, στήν παραπάνω ομιλία φαναριώτη ηγεμόνα).
Οι Φαναριώτες ξεκίνησαν σάν διερμηνείς τής Υψηλής Πύλης γιά νά φτάσουν τό 1731 στό αξίωμα τού διοικητή τών επαρχιών Βλαχίας καί Μολδαβίας.
Όταν αναλάμβανε ο Φαναριώτης ηγεμόνας τά καθήκοντά του, οι ντόπιοι προύχοντες έσπευδαν νά τού κάνουν πανάκριβα πολυτελή δώρα, γιά τά δώρα τού ηγεμόνα κρατούσαν ειδικές καταθέσεις στίς τράπεζες τής Πόλης. Ο Φαναριώτης ηγεμόνας έπρεπε κι αυτός μέ τή σειρά του νά δώσει πανάκριβα δώρα στό Σουλτάνο. Ο Σουλτάνος γιά νά παίρνει πιό πολλά δώρα άλλαζε ταχτικά τούς ηγεμόνες καί από τήν άλλη μεριά, ο Φαναριώτης επειδή φοβόταν ότι θά τόν διώξουν σύντομα, έγδυνε τούς κατοίκους γιά νά μαζέψει όσο μπορούσε μεγαλύτερη περιουσία. (Μόνο τό ταξίδι τού ηγεμόνα από τήν Πόλη στήν Μολδοβλαχία κόστιζε κάπου ένα εκατομμύριο χρυσά φράγκα, δηλαδή πάνω από ένα δισεκατομμύριο σημερινές δραχμές.)
Όλες αυτές οι αβροφροσύνες τών δώρων κατέληγαν φυσικά στή ληστεία τού λαού πού πλήρωνε τά σπασμένα.
Ο Φαναριώτης ηγεμόνας τσέπωνε, εκτός από τό χαράτσι πού ήταν κεφαλικός φόρος, καί τό 1/10 από τό εισόδημα τών προβάτων καί τών μελισιών, όλες τίς εισπράξεις από τό αλάτι καί από τά τελωνεία καί επίσης κληρονομούσε τούς αρχιμανδρίτες πού άφηναν τεράστιες περιουσίες. Επειδή οι Φαναριώτες εμάζευαν αμέτρητα πλούτη, γιά νά μήν φαίνονται στόν κόσμο έκαναν αγορές μέ άλλα ονόματα ή έκαναν καταθέσεις σέ διάφορες τράπεζες στήν Ευρώπη.
Κατά τά άλλα "Οι Φαναριώτες μεταλαμπαδεύουν τόν ελληνικόν πολιτισμόν εις τάς ηγεμονίας τής Βαλκανικής." (Ιστορία Γ Λυκείου, σελ. 83)

ΒΙΟΤΕΧΝΕΣ – ΕΜΠΟΡΟΙ – ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΑΙΟΙ

Γύρω στά 1800 υπήρχαν στήν Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα πολλές βιοτεχνίες. Στήν βιοτεχνία απασχολούνται 40 ώς 50 χιλιάδες άτομα. Τά κεφάλαια πού διακινούνται είναι πενήντα εκατομμύρια χρυσά φράγκα (τό καθαρό εθνικό εισόδημα ήταν τότε 200 εκατομμύρια χρυσά φράγκα), μέ ετήσιο κέρδος 12 ώς 30%.
Στή θάλασσα υπήρχαν 300 καράβια άνω τών 100 τόνων μέ επενδυμένα κεφάλαια 50 εκατομμύρια χρυσά φράγκα. (Οι Κουντουριωταίοι, από τούς μεγαλύτερους καραβοκυραίους, είχαν μετρητά μόνο 10 εκατομμύρια χρυσές δραχμές πού αντιστοιχούν περίπου σέ 30 δισεκατομμύρια σημερινές δραχμές).
Η εμπορική δραστηριότητα τών καραβοκυραίων εμπόρων καί εμπόρων τής ξηράς, φτάνει καί έξω από τά σύνορα τής Ελλάδας καί φτιάχνονται παροικίες στό εξωτερικό όπως στήν Τεργέστη, Γερμανία, Παραδουνάβιες χώρες, Μικρασία, Σμύρνη, Οδυσσό.
("Εθνική & Κοινωνική συνείδηση στήν Ελλάδα" Κωστή Μοσκώφ, Θεσ/νίκη 1972)

ΚΟΛΛΗΓΟΙ ΚΑΙ ΦΤΩΧΟΑΓΡΟΤΕΣ

Ήλιε μ' καί τί πολύ άργησες

κι αργείς νά βασιλέψεις
σέ βλαστημάει η εργατιά
κι οι ξενοδουλευτάδες.
Σέ βλαστημούν καί τά μωρά
στίς νάκες κρεμασμένα.

οι φτωχοί αγρότες ή ήσαν μικροϊδιοκτήτες ή κολλήγοι στούς Τούρκους καί 'Ελληνες τσιφλικάδες.
Οι μικροϊδιοκτήτες ήσαν μέν λίγοι στά ορεινά άγονα μέρη.
Οι περισσότεροι αγρότες δούλευαν κολλήγοι. Τά τσιφλίκια δουλευόντουσαν μ ι σ ά ρ ι κ α, δηλαδή ο κολλήγος έδινε τή μισή σοδειά στόν τσιφλικά καί τ ρ ι τ ά ρ ι κ α, δηλ. ο κολλήγος έδινε τό ένα τρίτο στόν τσιφλικά.
Εκτός από τόν σπόρο πού τόν έβαζε ο τσιφλικάς, όλα τά άλλα έξοδα ήσαν μισά-μισά. Τά σπίτια πού έμεναν οι κολλήγοι (αχυρένιες καλύβες) ήσαν τού τσιφλικά. Οι κολλήγοι αγοράζονταν καί πουλιόντουσαν μαζί μέ τή γή. Ο περιηγητής Μπουκεβίλ λέει ότι χρησιμοποιούσαν κολλήγους γιά νά σέρνουν τό αλέτρι γιατί κόστιζαν φθηνότερα από ένα γαϊδούρι.
'Οσο μεγάλωνε η καταπίεση από τούς Τουρκικούς διωγμούς καί η άγρια εκμετάλευση τών τσιφλικάδων οι αγρότες φεύγαν γιά τά πιό ορεινά μέρη. 'Ετσι γύρω στά 1800, στά πεδινά τής Πελοποννήσου κατοικούν 215.000 άτομα ενώ στά ορεινά 290.000.

Τή φετεινή τήν άνοιξη, τούτο τό καλοκαίρι,
Βουλιέμαι μιά, βουλιέμαι δυό, βουλιέμαι τρείς καί πέντε
Βουλιέμαι κλέφτης νά γενώ, κλέφτης νά συριανήσω.
Θά πάρω τό ντουφέκι μου, θά ζώσω τό σπαθί μου,
Νά πά νά βρώ τούς φίλους μου καί τούς μπραζέρηδές μου,
Νά βγώ σιαπάνου στά βουνά, τί θά μέ φάν οι κάμποι ...

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

'Οπως είδαμε οι Βιοτέχνες, οι 'Εμποροι καί οι Καραβοκυραίοι (οι ισχυροί τού χρήματος) καί οι φτωχοί αγρότες είναι οι τάξεις πού είχαν διαφορετικούς λόγους η κάθε μία νά επαναστατήσουν.
Οι ισχυροί τού χρήματος γιατί θέλαν δικό τους κράτος γιά νά μπορούν νά κάνουν ελεύθερα τίς δοσοληψίες τους (οι νόμοι τού Σουλτάνου ήταν απαρχαιωμένοι καί εξυπηρετούσαν άλλες παραγωγικές σχέσεις) καί γιατί είχαν συναίσθηση τής δύναμής τους, είχαν χρήμα καί καράβια νά τά οπλίσουν μέ κανόνια.
Οι Κοτζαμπάσηδες, οι Φαναριώτες καί ο Κλήρος δέν είχαν καθόλου λόγους νά επαναστατήσουν' ίσα-ίσα χτύπησαν μέ λύσσα τήν Επανάσταση.
'Οσο γιά τούς φτωχούς αγρότες ήταν ζήτημα ζωής καί ψωμιού καί τό μόνο όπλο ήταν τό δίκιο τους.
Αυτοί λοιπόν πού βγήκαν πρώτοι στό κλαρί ήσαν τά πιό καταπιεσμένα καί κατατρεγμένα στρώματα πολύ πρίν τό 1800. 'Ολα αυτά τά χρόνια καί μέχρι τό '21 τά βουνά μας είχαν γεμίσει κλεφτουριά σάν αντίδραση στόν Τούρκο ή τόν 'Ελληνα μεγαλοτσιφλικά. 'Εχουμε μαρτυρία από τόν Μακρυγιάννη ότι μέ τούς 'Ελληνες κλέφτες πολεμούσαν κι αρκετοί φτωχοί Τούρκοι καί φυσικά τό φαινόμενο θά ήταν γενικώτερο. Οι Τούρκοι αυτοί πολεμούσαν γιά εθνική ανεξαρτησία; Επίσημα από τούς "σιδερωμένους" ιστορικούς μας φαίνεται ότι η Επανάσταση άρχισε ώς διά μαγείας τήν 25η Μαρτίου, λές κι ο κόσμος παρέμενε αδρανής καί περίμενε τό λάβαρο τού Παλαιών Πατρών Γερμανού ή τήν εντολή τής Φιλικής. Συγγνώμη γιά τό μάθημα: Μιά κοινωνική επανάσταση δέν ξεσπά από τήν μιά στιγμή στήν άλλη

μέ μιά διαταγή κάποιου "φορέα" καί δέν είναι μιά ημερομηνία. Χρειάζονται βέβαια προεπαναστατικές συνθήκες πού ωριμάζουν σέ μιά πορεία χρόνου μέ μικροεξεγέρσεις. Δέν ελέγχεται κεντρικά γιατί αλλοιώς δέν είναι τέτοια καί βάζει άμεσα τό "στρατηγικό" στόχο. Τό τσαρούχι δέν ήξερε από λαϊκοδημοκρατίες, εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες καί μετά βλέπουμε, όπως θέλουν νά λένε οι κομματικοί εγκέφαλοι, γιατί έτσι μόνο μπορούν νά έχουν τόν έλεγχο κάθε στιγμή (βλέπε εξουσιάζουν) τού λαϊκού κινήματος.
Δέστε παρακάτω πώς παίζουν στά δάχτυλα τούς ταχτικούς καί στρατηγικούς στόχους οι κολλήγοι τής 'Ανδρου:
" Τό έθνος μας επήρε τά όπλα κατά τών τυρράνων του. Τετρακόσιους χρόνους είμεθα σκλάβοι τών Οθωμανών καί τώρα εγίναμεν ελεύθεροι, δώσαντες τό αίμα μας διά τήν ελευθερίαν τής πατρίδος. Εις όλα τά μέρη οι Γραικοί πολεμούν διά τήν ελευθερίαν των καί μ ό ν ο ν ε ι ς τ ά ν η σ ι ά ο ι κ ο τ ζ α μ π ά σ η δ ε ς δ έ ν ε ί δ α ν μ έ κ α λ ό μ ά τ ι τ ή ν α ν ά σ τ α σ ι ν τ ο ύ Γ έ ν ο υ ς. Α υ τ ο ί ε ί χ α ν π ά ν τ α τ ό έ ν α τ ο υ ς κ α ί ν ι τ ε ρ έ σ α μ έ τ ο ύ ς Ο θ ω μ α ν ο ύ ς. Μ α ζ ί μ έ τ ο ύ ς μ π έ η δ ε ς κ α ί π α σ ά δ ε ς μ ά ς κ α τ α π ί ε ζ α ν, μ ά ς έ π α ι ρ ν α ν τ ό β ι ό ς μ α ς, μ ά ς κ α τ α φ ρ ο ν ο ύ σ α ν, μ ά ς έ γ δ υ ν α ν, μ ά ς ρ ο υ φ ο ύ σ α ν τ ό α ί μ α μ α ς, τ σ ε ρ ε μ έ τ ι ζ α ν κ α ί ε π λ ο ύ τ ι ζ α ν α π ό τ ό ν ι δ ρ ώ τ α μ α ς. Αυτοί οι σκλιάδες θέλουν νά μάς σκλαβώσουν καί πάλιν, καταλύοντες τήν ελληνικήν διοίκησιν καί καλούντες τόν Καπουδάν Πασά νά καταλάβει τήν νήσον μας. Τό τί μάς περιμένει άν έλθουν οι Τούρκοι τό καταλαβαίνετε. 'Οχι μόνον θά χάσωμεν τήν ελευθερίαν μας καί θ' ατιμασθώμεν εις τά όμματα όλων τών Ελλήνων καί Ευρωπαίων, αλλά καί θά γίνωμεν τρείς φορές σκλάβοι από τήν πρίν κατάστασίν μας. Αυτό όμως δέν πρέπει νά γίνει. 'Εχομεν τήν δύναμιν νά εμποδίσωμεν τό κακόν, αλλά π ρ ώ τ α π ρ έ π ε ι ν ά β ά λ ω μ ε ν ν έ α ν τ ά ξ ι ν κ α ί ν ά ι δ ρ ύ σ ω μ ε ν ν έ ο ν σ ύ σ τ η μ α ε ι ς τ ό ν τ ό π ο ν μ α ς. Η νήσος 'Ανδρος είναι καί αυτή δημιούργημα τής φύσεως, καθώς καί όλος ο κόσμος. Α λ λ ά ό τ α ν ε δ η μ ι ο υ ρ γ ή θ η ο κ ό σ μ ο ς, δ έ ν υ π ή ρ χ α ν π λ ο ύ σ ι ο ι κ α ί φ τ ω χ ο ί, μ ε γ α λ ο χ τ ή μ ο ν ε ς κ α ί κ ο λ λ ή γ ο ι. Η α ν ι σ ό τ η ς, η α ν έ χ ε ι α, η δ υ σ τ υ χ ί α, ε ί ν α ι δ η μ ι ο υ ρ γ ή μ α τ α ό χ ι τ ο ύ υ π ε ρ τ ά τ ο υ ό ν τ ο ς, α λ λ ά τ ώ ν κ ρ α τ ο ύ ν τ ω ν.
Εις τήν Αρχαίαν Ελλάδα καί εις τόν άλλον κόσμον καί πρό ολίγων χρόνων εις τήν Γαλλίαν, ε χ ύ θ η π ο λ ύ α ί μ α δ ι ά ν ά κ α τ α ρ γ η θ ο ύ ν τ ά π ρ ο ν ό μ ι α τ ώ ν α ρ χ ό ν τ ω ν κ α ί η ι ε ρ α ρ χ ι κ ή δ ι α τ ή ρ η σ ι ς τ ή ς κ ο ι ν ω ν ί α ς. Δ ι α τ ί κ α ί η μ ε ί ς κ α τ ά τ ή ν π α ρ ο ύ σ α ν σ τ ι γ μ ή ν ν ά μ ή ν α π ο τ ι ν ά ξ ω μ ε ν ό χ ι μ ό ν ο ν τ ό ν ζ υ γ ό ν τ ώ ν Τ ο ύ ρ κ ω ν α λ λ ά κ α ί τ ώ ν α ρ χ ό ν τ ω ν;
Ομιλούν διαρκώς οι Τουρκοκοτζαμπάσηδες ότι έχουν δικαιώματα επί τής ιδιοκτησίας μας καί τών εαυτών μας, τά οποία τάχα βγαίνουν από έγγραφα απαρασάλευτα. Αυτό δέν είναι σωστόν. Οι προπάτορες τών αρχόντων μας ήλθον εις τό νησί μας από άλλα μέρη ως κατακτηταί καί μέ τήν βίαν εξουσίασαν τό καλύτερον μέρος τής γής, χωρίς νά έχουν πρός τούτο κανένα δικαίωμα περισσότερον από τούς άλλους, εκτός από τό δικαίωμα τού ισχυροτέρου. Καί άλλους μέν από τούς εντοπίους ιδιοκτήτας καί καλλιεργητάς εξόντωσαν καί άλλους έκαμαν σκλάβους των. Οι σημερινοί λοιπόν άρχοντες, απόγονοι τών κατακτητών καί σφετεριστών τής γής τών πατέρων μας, κανέν δικαίωμα δέν έχουν νά κρατούν αυτοί διά τήν ιδικήν των ωφέλειαν καί κατατυρράνευσιν καί λήστευσιν ημών. Ο καιρός τής ελευθερίας μας ήλθεν, άς αποτινάξωμεν λοιπόν τόν ζυγόν καί άς καταργήσωμεν τά προνόμια τών αρχόντων μας. 'Ολοι οι Γραικοί θά επικροτήσουν τήν πράξιν μας καί θά συντρέξουν εις τήν απόφασίν μας αυτήν. 'Ηλθεν η ώρα νά καταργήσωμεν τήν αθλιότητα, νά απαλλάξωμεν τήν κατάντια μας κ α ί ν ά δ ώ σ ω μ ε ν τ ό π α ρ ά δ ε ι-

"... Εκείνοι οι αυτόματοι καί ουτιδανοί άρχοντες, οι φιλάργυροι καί αμαθείς αρχιεπίσκοποι ... Εκείνοι οι αυθάδεις καί όντως βάρβαροι προεστοί ... Τί λέγουσι, λοιπόν, αυτοί οι βρωμεροί καί χυδαιότατοι άνθρωποι; Πώς είναι δυνατόν νά νικηθή ένα τόσο μεγάλον βασίλειον; Ημείς δέν ημπορούμεν νά κυβερνηθώμεν μόνοι μας. Πού νά εύρωμεν έναν άλλον βασιλέα τόσο εύσπλαγχνον καί τόσον καλόν; ... μάλιστα εκείνοι οι βρωμοάρχοντες τής Κων/λεως, όπου όσον τύφον καί αλαζονείαν έχουσι, άλλην τόσην αμάθειαν ... Τί λοιπόν μπορώ νά τούς είπω διά νά τούς καταπείσω; Νά τούς κράξω, ίσως, άτιμους; Αλλ' αυτοί τό έχουν διά προτέρημα."
"Ελληνική Νομαρχία" σελ. 201-204.

γμα καί εις τούς λοιπούς νησιώτας καί τούς άλλους γραικούς όπου στενάζουν από τήν αγροτικήν σκλαβιάν. Η γή ανήκει εις ημάς τούς δουλευτάς της καί όχι εις τούς ολίγους τουρκάρχοντας πού τήν νέμονται μέ τό δικαίωμα τού ισχυροτέρου τό οποίον απέκτησαν από τούς Φράγκους καί Οθωμανούς κατακτητάς. Ο εθνικός αγών μας διά νά πάρη ουσιαστικήν σημασίαν πρέπει νά ολοκληρωθεί μέ τήν κατάργησιν κάθε προνομίου καί κάθε δικαιώματος τά οποία υποβιβάζουν τήν πλειονότητα τών γεωργών εις τήν κατάστασιν τού δούλου.
Η ένωσις φέρει τήν δύναμιν καί θά μάς δώση τήν εξουσίαν νά εκτελέσωμεν τήν απόφασίν μας. Η κοινοκτημοσύνη δέν είναι ζορμπαλίκι, αλλά έργον δικαιοσύνης. Πρέπει νά παύσωμεν νά είμεθα κολλιγάδες, όπως επαύσαμεν νά είμεθα ραγιάδες. Καί αυτό είναι στό χέρι μας, αρκεί νά μήν δειλιάσωμεν. Θά δουλεύωμεν εις τό εξής τά φέουδα όλοι μαζί καί θά απολαβαίνει τόν καρπόν των η κομμούνα μας καί θά γίνεται δικαία μοιρασιά τής σοδειάς εις όλους τούς δουλευτάδες, ανάλογα μέ τόν κόπον τους καί τήν δούλευσίν τους. Δι' όλα αυτά θά γίνει σύναξις εις τήν Μεσαριάν, διά νά λάβωμεν από κοινού αποφάσεις. Τό φέρσιμό μας αυτό θά μάς κάνει πρωτολάτας εις τόν δίκαιον αγώνα όλων τών κολλίγων καί θά γίνει άκουσμα εις όλα τά μέρη τής πατρίδος καί εις όλον τόν κόσμον καί παντού θά μάς επαινέσουν καί θά μάς δώσουν δίκαιον."

(Η προκήρυξη συντάχτηκε στίς αρχές τής επανάστασης από τόν Δημ. Μπαλή λαϊκό ηγέτη τής Άνδρου — Δημ. Πασχάλη "Κοτσαμπάσηδες" Αθήνα 1973).

Εγώ ραγιάς δέ γένομαι,
Τούρκους δέ προσκυνάω,
δέν προσκυνάω τούς άρχοντες
καί τούς κοτζαμπασήδες.

Τό πρόβλημα γιά τό χαρακτήρα τής επανάστασης δέν είναι θεωρητικό, δέν είναι δηλ. πρόβλημα γραφείου τού στύλ μπορούμε σ' εκείνη τή φάση νά μιλάμε γιά κοινωνική αλλαγή στήν Ελλάδα ενώ υπάρχει ο Τούρκος κατακτητής ... Αυτό γιά έναν "κομματικής" ιδεολογίας δέν συζητιέται γιατί όταν σκέφτεται τό κομπιουτεράκι πούχει στό κεφάλι του βγάζει αυτόματα υπόδουλη χώρα, άρα εθνικοανεξηρτησιακός αγώνας, μετά εγκαθίδρυση τής αστικής δημοκρατίας, στή συνέχεια δημοκρατικές κατακτήσεις, διεύρυνση τών κατακτήσεων, στή συνέχεια αγώνας γιά λαϊκή δημοκρατία καί πάει λέγοντας. Τί νά κάνουμε όμως πού οι κολλήγοι δέν είχαν τήν υπομονή νά περιμένουν νά ολοκληρωθεί ο "πρώτος τακτικός στόχος" καί οι αθεόφοβοι ζητούσαν κοινοχτημοσύνες καί κομμούνες. Δέν περίμεναν τουλάχιστον νά ενηλικιωθεί ο Μαρξ νά μάς τά πεί πρώτα νά μή μπερδευόμαστε; Οι κομμουνιστικές ιδέες λοιπόν φτιάξαν τόν Μάρξ κι όχι ο Μάρξ τόν κομμουνισμό. Οι κομμουνιστικές ιδέες είναι τόσο παλιές όσο παλιές είναι η εκμετάλλευση καί η καταπίεση. Ο άσχετος από πολιτικές αναλύσεις λαός ήξερε πολύ καλά τί έκανε όταν βιάστηκε νά λυντσάρει τρείς φορές τούς προύχοντες πού έκαναν Εθνοσυνέλευση — μετάφρασε πώς νά πνίξουν τήν επανάσταση. Κι ήταν ο Κολοκοτρώνης πού τούς έσωσε: "Έλληνες νά συχάσετε. Νά σκοτώσετε τούς Άρχοντας θέλετε πάλι; Μή φοβάστε, κλεισμένους τούς έχουμε στόν Πύργο σάν πουλιά, μά δέν έχουν φτερά γιά νά πετάξουν ... Εδώ τούς έχουμε. Έχετε λοιπόν υπομονή".

Τά δημοτικά τραγούδια γίνονται ταυτόχρονα μέ τά γεγονότα στά οποία αναφέρονται καί κατά συνέπεια τά καθρεφτίζουν. Σέ όσα δημοτικά έχουν γραφτεί σ' αυτό τό κείμενο καί σέ πολλά άλλα χαρακτηριστικά βλέπουμε ότι Τούρκοι καί κοτζαμπάσηδες μπαίνουν σ' ένα τσουβάλι, ότι μιλάνε γιά τουρκόφιλους κοτζαμπάσηδες, ότι ο κλήρος καί οι Φαναριώτες αναφέρονται μόνο γιά νά σατυριστούν. Κανένα δημοτικό δέν μιλάει γιά κάνα λάβαρο.

Ξέρουμε πώς δέν υπάρχει η δυνατότητα σ' αυτό τό κείμενο νά ειπωθούν όλα όσα θάπρεπε γιά νά πείσουν γιά τόν κοινωνικό χαρακτήρα τής επανάστασης. Δέν μπαίνει βέβαια θέμα συζήτησης γιά τόν εθνικό χαρακτήρα τής επανάστασης πού είναι δοσμένος *a priori* Θ' αναφέρουμε παρακάτω μερικά ντοκουμέντα πού τουλάχιστον θά πρέπει νά μάς κάνουν καχύποπτους απέναντι σ' αυτούς τούς υπερτονίζοντας τά εθνικά χαρακτηριστικά κουκουλώνουν τόν κύριο χαρακτήρα τής επανάστασης τού '21, τόν κοινωνικό.

"... πλανάται οικτρώς εκείνος πού νομίζει ότι ο πόλεμος αυτός τών Ελλήνων είναι εθνικός. Τέτοιο πράγμα δέν συμβαίνει. Οι ανώτερες τάξεις δέν έλαβον καθόλου μέρος μέχρι τώρα... Οι πιό ευκατάστατοι κι οι πιό πλούσιοι Έλληνες δέν υπεστήριξαν τόν πόλεμον αυτόν ούτε άμεσα ούτε έμμεσα ... Εκτός απ' αυτήν τήν αναξιοπρεπή αποχή από τόν αγώνα υπάρχει ακόμα καί τό μεγάλο μειονέκτημα ότι σ' αυτά τά ασύντακτα πλήθη λείπουν εντελώς τά χρηματικά μέσα ... Τίποτα δέν είχαν προετοιμάσει, τίποτα δέν είχαν προνοήσει ..."

Ανταπόκριση τής μεγαλύτερης εφημερίδας στή Γερμανία *"AILGEMEINE ZEITUNG"*, 17/8/1821.

" Βεβαιότατα, κανένα πράγμα δέν ημπορούσε νά ήτον τόσον αρμόδιον εις τό ιντερέσον μου, παρά ένας ιερός πόλεμος μέ τήν Τουρκίαν, όμως εστοχάσθηκα ότι είδα εις τά ανακατώματα τής Πελοποννήσου τήν μάρκαν τής αναρχίας. Από εκείνην τήν στιγμήν ετράβη-

ξη χέρι ".
Λόγια τού Τσάρου, "Εφημερίς Αθηνών", 26 Σεπτεμβρίου 1824, Σύρα.
Καί συνεχίζει η εφημερίδα: "Ποιά είναι αυτή η μάρκα τής αναρχίας; (...) Είναι δυνατόν καί καρβονάροι (σοσιαλίζουσα οργάνωση) νά εζήτησαν νά σχηματίσουν τήν υπόθεσίν μας Καρβονάρικην, καί άλλοι άλλων ιδεών άνθρωποι νά επάσχησαν νά βάλουν εις έργον τές υποχονδρίες των;"

" Δέν συμφέρει η εγκαθίδρυσις εις τά ανατολικά τής Ευρώπης μιάς λαϊκής κυβερνήσεως ".
Σατωβριάνδος

Ο Μητροπολίτης Ιγνάτιος, μυστικοσύμβουλος τού Αλή Πασά καί βενζεβούλ τής εποχής του γράφει στόν Παλαιών Πατρών Γερμανό ότι πρέπει νά ιδρυθή κράτος γιά νά κερδηθεί η εμπιστοσύνη τών μεγάλων δυνάμεων οι οποίες "διαβάλλουν τό σύστημά μας ως Καρβονάρικον".

" Ευθύς εξ αρχής, από δυναστικής ή πολιτικής (η Επανάσταση), έγινε κοινωνική ".
Ιω. Σπηλιωτάκης, "Η Κρίσις", Αθήνα 1874 (τότε δέν είχε εφευρεθεί ακόμα τό κομμουνιστοσυμοριλίκι).

" Εις τάς ταραχάς τής Πελοποννήσου διαφαίνεται τό εναντίον τής κοινωνικής τάξεως ανατρεπτικόν στοιχείον ".
Τσάρος Νικόλαος Α'

Ο πιό επικίνδυνος εχθρός τού λαού είναι αυτός πού μιλάει τή γλώσσα του

Τύφλα νάχουν οι Παπαρηγόπουλοι καί οι εθνικοπαράφρονες αστοί πλαστογράφοι τού '21 μπροστά στόν Ριζοσπάστη.
Διαβάζουμε στόν (παλιώτερο 25ομαρτιάτικο) Ριζοσπάστη " Ο Ελληνικός λαός ... τιμά τούς οργανωτές τής Επανάστασης, τούς Φιλικούς " (σελ. 1) καί παρακάτω "στεναχωριέται" πού, "εξαιτίας τής επικράτησης τών κοτζαμπάσηδων καί τών τότε αφεντάδων τού χρήματος, όλη η κατοπινή πορεία τού αστικού εκσυγχρονισμού τής Ελλάδας στάθηκε στρεβλή καί οδυνηρή γιά τόν Ελληνικό λαό. Χρειάστηκαν κόποι γιά νά αποσπά τίς δημοκρατικές του ελευθερίες".
Γιά τόν Ριζοσπάστη, πέρα από τήν επικράτηση τών κοτζαμπάσηδων πού σημαίνει, λέει, οδυνηρό αστικό εκσυγχρονισμό, οι Φιλικοί ξεχωρίζονται από τούς "αφεντάδες τού χρήματος".

Ξέρουν οι ιστορικάτζες τού Ριζοσπάστη ότι: Οι κολλήγοι στά 1910 δούλευαν — στό εκσυγχρονισμένο τους καθεστώς — μέ όρους χειρότερους απ' αυτούς τού καθεστώτος τού Σουλτάνου (Σοφοκλή Τριανταφυλλίδη "Οι κολλήγοι τής Θεσσαλίας"). Η Φιλική Εταιρεία έγινε από εμπόρους καί "αφεντάδες τού χρήματος", ότι (ένεκα πολλοί μασόνοι) είχε οργανωθεί μέ πρότυπο τή "Στοά", ότι οργάνωσε κοτζαμπάσηδες, παπαδαριό καί μόνο στούς Φαναριώτες έκανε εξαίρεση γιατί δέν τούς εμπιστευόταν (Φίνλευ, τ. 1, 165).
'Οτι ήταν μ' άλλα λόγια οι εκφραστές τών συμφερόντων τής ανερχόμενης αστικής τάξης (έμποροι, καραβοκυραίοι, βιοτέχνες). 'Οτι η Φιλική στό φούντωμα τής Επανάστασης, εν πλήρει '21, διαλύθηκε — ακριβώς γιατί δέν μπόρεσε νά τήν κάνει αστική όπως τήν ήθελε. 'Οτι τά στελέχη τής αστικής τάξης βάλθηκαν μετά νά πάρουν τήν αρχηγία τού αγώνα βάζοντας σπιουνιές μεταξύ τών οπλαρχηγών καί

Οι μικροαστοί — κι αυτοί είναι λαός,
αλλά λαός " υγιώς — μόνο — σκεπτομένων " ...
'Ετσι, εγγυητές στή διαιώνιση τού έθνους
μνέσκουμε μόνο ... οι προδότες!!

Γιάννης Σκαρίμπας

προσπαθώντας νά πείσουν τόν λαό ότι οι κοτζαμπάσηδες έχουν πείρα στά πολιτικά ενώ οι καπεταναίοι είναι αγράμματοι. Πού οργάνωσε — έστω — η Φιλική τόν αγώνα; 'Ας ξεφυλλήσουν οποιαδήποτε ιστορία νά δούν ότι δέν αναφέρεται τίποτα από τό '22 καί μετά γιά Φιλική Εταιρεία.

Εδώ λοιπόν θέλει βάθαιμα τό πράγμα.
Τό ΚΚΕ, επειδή δέν μπορεί νά διανοηθεί τίποτα πού νά μήν είναι σχεδιασμένο μέ τόν διαβήτη από τά πρίν, βγάζει λάδι τήν Φιλική καί από τήν άλλη στήν Φιλική έχει βρεί τό αντίστοιχό του γιά εκείνα τά χρόνια, όπως οι αστοί βρήκαν τόν Μαυροκορδάτο καί τήν "εθνοσυνέλευση" τών τουρκοκοτζαμπάσηδων.
'Ε χ ε ι κ α ί σ υ ν έ χ ε ι α: Προκειμένου νά λιβανίσουν τήν Ρωσία μπερδεύουν τόν Τσάρο μέ ... τόν Μπρέζνιεφ (Ρώσικο νάναι κι ότι νάναι).
'Ετσι διαβάζουμε: " Ακόμα τούτη η άνοιξη / τούτο τό καλοκαίρι / ώσπου ναρθεί ο Μόσκοβος / νά φέρει τό σεφέρι ... Τό τραγούδι τούτο από τά βάθη τών χρόνων έρχεται νά μάς θυμίσει πάντα τήν πατροπαράδοτη φιλία τών δυό λαών — τού ρώσικου καί τού ελληνικού. "... αλλά πολλές είναι οι ρίζες καί οι διασυνδέσεις. Ακολουθεί επιστολή στόν Τσάρο καί στήν Αυτοκράτειρα από τούς οπλαρχηγούς πού " προσπαθεί νά θίξει τίς ευαίσθητες χορδές τής αυτοκράτειρας ".
Διό καί ημείς σύν αυτώ
τώ Μπρέζνιεφ υμνήσωμεν
χαίρε Κεχαριτωμένε
ο Φλωράκης μετά Σού.

Πάσχα πλησιάζει γιά.

Απ' τήν άλλη μεριά, δυνάμεις καί ομάδες τής λεγόμενης άκρας αριστεράς χαρακτηρίζουν τήν επανάσταση τού '21 σάν αστική. Κι έχουν δίκιο. Αλλά δέν θέλουν νά δούν ότι υπήρχαν δύο '21, ένα τών κολλήγων πού ξεκίνησε πολύ πρίν από τό λάβαρο τού παπά, καί τό δεύτερο τών καλαμαράδων, τών κοτζαμπάσηδων καί τής Μπουμπουλίνας. Η επανάσταση τού '21 ξεκίνησε σάν κοινωνική καί λόγω τών συνθηκών είχε καί εθνικό χαρακτήρα. Μόλις η κλεφτουριά έδιωχνε τόν Τούρκο από μιά περιοχή, η πρώτη δουλειά ήταν νά ξεμπερδεύουν μέ τούς κοτζαμπάσηδες. Αυτό τό '21 απέτυχε. Η αριστερά μας αρχίζει νά μιλάει γιά επανάσταση τού '21 από τή φάση πού η α ν τ ε π α ν ά σ τ α σ η ε ί χ ε κ υ ρ ι α ρ χ ή σ ε ι, ο ε μ φ ύ λ ι ο ς ε ί χ ε λ ή ξ ε ι δ η λ. μ έ τ ή ν ή τ τ α τ ο ύ λ α ο ύ.

Δέν θέλουμε νά μιλήσουμε γιά πολιτικά λάθη γιατί δέν υπάρχουν τέτοια. Απλά, οι συγκεκριμένες δυνάμεις τής Αριστεράς λειτουργούν σάν κέντρα εξουσίας πού, γιά νά χωρέσουν τήν πολυπλοκότητα μιάς εξέγερσης στά στενά κομματικοιδεολογικά τους πλαίσια κάνουν χιλιάδες αφαιρέσεις ώστε νά καταλήξουν σέ αφορισμούς εναρμονισμένους μέ τούς εαυτούς τους, όπως αστική επανάσταση.

ορισμένα αντεθνικά στοιχεία

Συμβουλιακοί Αναρχικοί	Αναρχικοί Καλλιθέας
Αναρχικοί Κολωνού	Αναρχικοί Αιγάλεω
Αυτόνομοι Πατησίων	Αντιεξουσιαστές Κυψέλης

ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΠΑΡΕΛΑΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΘΥΓΕΙΙΝΕΣ

Ἀνεβασμένη στὴν ἐξέδρα, γιὰ νὰ κρύψει μὲ τὸ ὕψος τὴν ἀσημαντότητά της, ἡ ἐπίσημη μούχλα (Νομαρχες, Δήμαρχοι, στρατηγοί, παπάδες) καταδέχεται νὰ χαιρετήσει πότε πότε βαρυεστημένα αὐτοὺς ποὺ περνοῦν μπροστά της ὑποχρεωμένοι ἀπὸ τοὺς μπράβους της (δασκάλους κι ἐπιλοχίες) ν᾿ ἀπονείμουν τιμὲς στρίβοντας τὸ κεφάλι.

Ὁ κόσμος στριμωγμένος στὴν ἄκρη, πίσω ἀπὸ τὰ κορδόνια τῶν χωροφυλάκων, περιορισμένος στὸ ρόλο τοῦ θεατῆ, χωρὶς πρωτοβουλία, νὰ βλέπει ἕνα θέαμα ὀργανωμένο ἀπὸ τοὺς ὀργανωτὲς τῆς καθημερινῆς καταπίεσης.

Νὰ βλέπει τὰ παιδιά του, τοὺς ἔφηβους τῶν 18 καὶ τὰ παιδιὰ τῶν 6 χρόνων, ὑποχρεωμένα νὰ περπατοῦν στη γραμμη, σα μηχανες χωρις σκεψη κι αισθήματα, στο φρικτό ρυθμό τῶν τουμπούρλων, μὲ τὸ σῶμα τους κλεμένο ἀπὸ τὴν ἐξουσία, ηθοποιοί σ᾿ ἕνα ρόλο σκηνοθετημένο ἀπὸ κακόγουστο σκηνοθέτη.

Νὰ βλέπει νὰ παρελαύνουν κορδωμένα ἀδιάντροπα τὰ σώματα ἀσφάλειας, αὐτοὶ ποὺ τὸν ἔσφαξαν τὸ 45 καὶ τὸ 73 καὶ θὰ τὸ ξανακάνουν τὸ 83 ἢ τὸ 90, καὶ ποὺ ἐν τῷ μεταξὺ χτυποῦν σὲ κάθε του ἐνέργεια: συγκέντρωση, πορεία, ἀπεργία, ἀγροτικὸ συλλαλητήριο.

Ν᾿ ἀκούει τὸ μεγάφωνο νὰ ξερνάει ἠλιθιότητες γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, τὸ πιὸ γενναῖο λαὸ τοῦ κόσμου, ἐνῶ ἕνα ἄλλο μεγάφωνο στὴ Τουρκία λέει γιὰ τοὺς Τούρκους τὸ πιὸ γενναῖο λαὸ τοῦ κόσμου, κι ἄλλα μεγάφωνα στὴν Ἀγγλία, Βουλγαρία, Αἴγυπτο, Ταυλάνδη, λένε γιὰ τοὺς γενναίους Ἄγγλους, Βούλγαρους, Αἰγύπτιους, Ταυλανδούς, ἔτσι ποὺ κάποτε ὅλοι ἐμεῖς οἱ γενναῖοι νὰ βγάλουμε τὰ μάτια μας μὲ γενναιότητα.

Μὲ σημαιοστολισμένο ὑποχρεωτικὰ τὸ σπίτι καὶ τὸ μαγαζί του μὲ τὴν ἴδια σημαία ποὺ κυματίζει πάνω ἀπὸ φυλακὲς καὶ στρατόπεδα κι ἀστυνομικὰ τμήματα, ἔτσι ποὺ κάθε σπίτι νὰ γίνεται λίγο φυλακὴ καὶ στρατόπεδο κι ἀστυνομικὸ τμῆμα.

Γιὰ περάστε λοιπόν. Τὸ κράτος προσφέρει στοὺς ὑπηκόους του θέαμα γιὰ νὰ ἐκτονωθοῦν μὲ ταρατατζοὺμ καὶ ζήτω, νὰ ξεχάσουν τὴν ἄχαρη δουλειὰ καὶ τὶς τιμὲς ποὺ ἀνεβαίνουν καὶ νὰ ξαναπᾶνε αὔριο ἀνανεωμένοι νὰ δουλέψουν γιὰ τ᾿ ἀφεντικά τους. Καὶ καλοῦ-κακοῦ τοὺς δείχνει τὰ πολυβόλα καὶ τὰ τάνκς γιὰ νὰ ξέρουν τί ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἂν διαμαρτυρηθοῦν.

Ἡ παγίδα ἔχει στηθεῖ. Πᾶμε στὴ παρέλαση νὰ καμαρώσουμε τὸ φίλο, τὴ φίλη, τὸ γιὸ τὴ κόρη. Ὁ φίλος κι ἡ φίλη ἀπὸ τὴ μεριά του ἀρχίζει νὰ καμαρώνει λίγο κι αὐτός, πέφτωντας ἔτσι στὸ λούκι. Καὶ πέφτει ἀκόμα πιὸ πολὺ ὅταν φροντίζει νὰ περάσει μὲ ἄψογο βῆμα μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους δίνοντας ἔτσι ἀξία σ᾿ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν.

Ἡ παγίδα ἔχει στηθεῖ. Εἴμαστε ὅλοι Ἕλληνες, ἔθνος ἡρωϊκὸ κι ἀγαπημένο, ὅλοι μαζί, ἀφεντικὰ κι ἐργάτες, ἀξιωματικοὶ καὶ φαντάροι, χωροφύλακες καὶ πολίτες ὑπουργοὶ καὶ ψηφοφόροι, πολεμήσαμε τοὺς κακοὺς Τούρκους τὸ 21 καὶ θὰ τὸ ξανακάνουμε ἂν χρειαστεῖ.

Νὰ ὅμως ποὺ κάπου κολάει τὸ κόλπο.

Μερικοὶ γιουχάρουν ὅταν περνάει ἡ ἀστυνομία, κάθε χρόνο καὶ πιὸ πολλοὶ μαθητὲς τὸ σκάνε ἀπὸ τὴ παράταξη, κάθε χρόνο καὶ λιγότεροι ἔρχονται νὰ δοῦν αὐτὸ τὸ σωβινιστικὸ τσίρκο.

Γιατί τὸ παραμύθι ἔχει παλιώσει πιά. Τὸ 73-75, χρόνια ἀπεργιῶν, διαδηλώσεων, συγκρούσεων, διεκδικήσεων, ἡ ἐξουσία τρομαγμένη ἔβγαλε ἀπὸ τὴ ναφθαλίνη τὸ τούρκικο κίνδυνο, μᾶς ἔδειξε τὸ μπαμπούλα, μᾶς κάλεσε σὲ ἐθνικὴ ἑνότητα καὶ κατάφερε νὰ ξεπεράσει τὴ κρίση. Τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ τὸ 65. Τὸ ἴδιο θὰ κάμει καὶ στὸ μέλλον. Πρὸς τὸ παρὸν συντηρεῖ μὲ παρελάσεις τὸ μικρόβιο τοῦ ἐθνικισμοῦ.

Αὐτοὶ ποὺ σὲ μιὰ νέα καὶ δυνατότερη ἐπίθεση ἐνάντια στὸ κράτος ἔχουν νὰ χάσουν τὰ πάντα καὶ τίποτα νὰ κερδίσουν, ξέρουν, (μιὰ ποὺ παίζεται τὸ τομάρι τους), ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα αὐτὴ ἡ ἐπίθεση θὰ γίνει, ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν τίποτα νὰ χάσουν, ἐνῶ ἔχουν νὰ κερδίσουν τὰ πάντα.

Ξέρουν πὼς αὔριο ὁ κόσμος ποὺ σήμερα παρακολουθεῖ τὸ θέαμα ἀπὸ τὰ πεζοδρόμια, θὰ ξεχυθεῖ στὸ δρόμο-ζητώντας αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀνήκει.

Τότε ἀκριβῶς (τί σύμπτωση) κάτι θ᾿ ἀρχίσουν νὰ γράφουν οἱ φυλλάδες τους γιὰ «τούρκικες προκλήσεις» κάτι θ᾿ ἀρχίσει νὰ παραμιλάει τὸ χαζοκούτι τους γιὰ «παραβιάσεις τοῦ ἐναέριου χώρου» γιὰ «τεταμένες ἐξωτερικὲς σχέσεις» γιὰ «ἀνάγκη ἐθνικῆς ἑνότητας ἐν ὄψει τοῦ ἐθνικοῦ κινδύνου».

τί σημαίνει ὅμως ἔθνος;

Μήπως εἶναι μιὰ ἔννοια ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ κρύψει τὶς πραγματικὲς ταξικὲς διαφορὲς καὶ νὰ δημιουργήσει ψεύτικες διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς λαούς;

Τί κοινὸ ἔχουμε μ᾿ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν σὲ βάρος μας;

Καὶ τί ἔχουμε νὰ χωρίσουμε μὲ τοὺς Τούρκους ἐργαζόμενους ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ φυλακίζουν κι ἐξοντώνουν οἱ δολοφόνοι τῆς Τούρκικης στρατιωτικῆς χούντας μὲ τὴν εὐγενικὴ ἀνοχὴ ὅλων τῶν κυβερνήσεων τοῦ κόσμου;

Οἱ ἐπαναστάτες τοῦ 21 ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στὸ Σουλτάνο, τὸν ἀγά, τὸ γενίτσαρο, τὸ χαράτσι. Ἔχουμε καὶ σήμερα ἀπὸ τὰ ἴδια. Σήμερα σουλτάνος εἶναι τὸ κράτος, ἀγὰς τὸ ἀφεντικό, γενίτσαρος τὰ Μ.Α.Τ., χαράτσι οἱ φόροι. Καὶ μουφτῆδες ὅσοι λένε: «τίποτα δὲν ἀλλάζει» «δὲν μπορεῖς νὰ τὰ βάλεις μ᾿ αὐτούς» «γλύψε νὰ προκόψεις».

Μετὰ τὸ 21, οἱ φτωχοὶ ἀγρότες ποὺ νίκησαν τὸ σουλτάνο βρέθηκαν μὲ νέο ἐκμεταλλευτὴ στὴ πλάτη τους. Τοὺς τσιφλικάδες, τοὺς ἀστούς, τὴ βασιλικὴ αὐλή. Καὶ τὰ νέα ἀφεντικὰ γιὰ νὰ στερεώσουν τὴ θέση τους φρόντισαν πρῶτα ἀπ᾿ ὅλα νὰ φτιάξουν δικό τους στρατὸ ἀπὸ μισθοφόρους κι ἀστυνομία γιὰ νὰ ἐξοντώσουν αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἀνέβασαν στὴν ἐξουσία.

Γνήσια ἐγγόνια αὐτῶν τῶν ἀφεντικῶν εἶναι καὶ τὰ σημερινά.

Αὐτοὶ ποὺ μᾶς λένε παχειὰ λόγια γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας, ἐνῶ οἱ ἴδιοι κάνουν χοντρὲς κομπίνες μὲ τὶς πολυεθνικές, ἔχουν σὲ ἐλβετικὲς τράπεζες τὰ κλεμένα τους, ἔχουν ξένες σημαῖες στοὺς σκυλοπνίχτες τους.

Ὅμως ὁ ἐχθρὸς δὲ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα.

Εἶναι ἐδῶ, στὰ ὑπουργεῖα, στὰ στρατιωτικὰ ἐπιτελεῖα, στὶς διευθύνσεις τῶν ἐργοστασίων, τῶν τραπεζῶν, τῶν ἐφημερίδων, σὲ κάθε διεύθυνση.

Αὐτὰ τὰ τάνκς ποὺ παρελαύνουν δὲν εἶναι δικά μας.

Εἶναι δικά τους.

Δὲν εἶναι γιὰ νὰ χτυπήσουν τοὺς ξένους.

Εἶναι γιὰ νὰ χτυπήσουν ἐμᾶς.

Αὐτὴ ἡ πατρίδα δὲν εἶναι δικιά μας.

Αὐτοὶ ἀνακηρύξανε πατρίδα τὴν ἰδιοχτησία τους, μᾶς μάντρωσαν στὰ σύνορα σὰ ζῶα σὲ κλουβιά.

Αὐτὰ τὰ σύνορα δὲν μᾶς ἀφοροῦν.

Αὐτὴ ἡ παρέλαση δὲν μᾶς ἀφορᾶ.

ΟΜΑΔΑ ΑΝΤΕΘΝΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Οἱ επαναστάτες τοὺ 21 ξεσηκώθηκαν ενάντια στὸ σουλτάνο, τοὺς κοτζαμπάσηδες, τοὺς γενίτσαρους, τοὺς παπάδες. Έχουμε καὶ σήμερα απ' τὰ ἴδια:

Σουλτάνος είναι τὸ κράτος
Κοτζαμπάσηδες τὰ αφεντικὰ
Γενίτσαροι τὰ ΜΑΤ & τὰ ΜΕΑ
Παπάδες οἱ ... ἴδιοι

ΕΞΕΓΕΡΘΕΙΤΕ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΟΥΣ